

Gårdsnavn: Knatterud **Gnr/bnr:** 3032/1**Koordinat:** Ø: 629184, N: 6578586, 22 EU89-UTM Sone 32**Synbarhet:**

Foto: Ola Bergby

**Kulturminneregistrering****KMtype:** Husmannsplass, ,**Tilstand:** Spor/rester finnes**Verneverdi:****Vern:** Ikke fredet lokalt kulturminne,**Beskrivelse:**

Murer etter stuen og et annet mindre hus, samt to brønner. Tidligere husmannsplass som ligger øst i skogen og hører til Knatterud bnr 1. Plassen ligger øst for Karlsbråten, lenger oppe i skogen. Den ble revet på slutten av 1800-tallet og flyttet.

Mathis Larsen (f. 1778) bodde her ved begynnelsen av 1800-tallet. Han var gift med Marthe Arvesdatter og hadde barna Eilert, Ole, Anne, Anders og Andreas. De kom fra Hurka, en plass under Bergby søndre til Hasledalen rundt 1820. Etter 1830 flyttet de fra Hasledalen til Karlsbråten (se ID 1050131).

Sønnen Andreas Mathisen ble på Hasledalen som husmann til han døde der den 22. juli 1854, ca 40 år

Lok. nr. 1050126 Hasledalen forts:

gammel.

Deretter overtok Mathis Eilertsen som husmann på Hasledalen. Mathis var sønn av Andreas' bror, Eilert som var på Karlsbråten.

Det foreligger to husmannskontrakter av 23.6.1856:

1. Fra Lars Olsen til Svennung Torstensen på Halvdelen av Hasledalen mot årlig avgift 3 spd. og 32 arbeidsdager
2. Fra Lars Olsen til Mathis Eilertsen på den andre halvdelen mot årlig avgift 3 spd. og 32 arbeidsdager

Mathis Eilertsen

Mathis ble født ca 1825 på Langeneset i Varteig. Den 5. juli 1850 giftet han seg med Marthe Haakensdatter født ca 1829 i Rakkestad. De fikk barna:

Olaves født 27. juni 1851 på Lunde plads der Mathis var inderst. Olaves var tjenestedreng på østre Spydevold i 1865. I 1881 var han gift og fikk en datter i Fredrikshald.

Martin ble født 30. januar 1854 på Knatterød plads (Karlsbraaten). Han døde 24. mars samme år.

Hans Edvard ble født 30. januar 1854 på Knatterød plads (Karlsbraaten). Han døde 10. februar..

Ellen Maria ble født 4. januar 1855 på Karlsbraaten. I 1875 var Ellen ugift, tjenestepike hos offiser Støren i Kasernegata i Fredrikstad.

Maren ble født 10. august 1857. Hun døde allerede den 14. februar 1862, knappe fem år gammel.

Hans Edvard ble født 22. januar 1860 på Knatterød plads (Hasledalen). Den 1. januar 1863 mistet Mathis og Marthe Hans Edvard, som kun var tre år gammel.

Emilie ble født 25. mars 1863 på Hasledalen. Hun døde 18. januar 1865 av kikhoste.

Emilie ble født 5. mars 1866 på Hasledalen.

Hans Martin ble født 6. april 1869 på Hasledalen.

Maren Hellene ble født 2. februar 1872. Hun døde 11. september 1873. Familien fikk da støtte fra fattigvesenet.

Matilde ble født 11. november 1874 på Knatterød.

Av 11 barn, døde altså seks av dem som små. Mathis beskrives husmann uten jord på Hasledalen i 1865. Kun datteren Elen bodde da hos foreldrene.

Mathis døde 29. oktober 1874 av tæring. Han beskrives da som fattiglem.

Under folketellingen i 1875 bodde Marthe på søndre Saga, og beskrives som husmor og enke. Hun livnærte seg med jordarbeide og spinning, og familien var delvis fattigunderstøttet. Barna Emilie, Hans Martin og Matilde bodde sammen med henne. Marthe døde av tæring den 18. mai 1879 på KnatterudSaga.

Svennung Torstensen

Svennung ble født på 28. april 1829 på Dingtorp i Degernes. Han giftet seg 1. mai 1849 i Degernes med Ingeborg Mathisdatter. Ingeborg ble født 16. oktober 1827 i Skjeberg, som datter av Mathis Andersen og Hellene Larsdatter.

Svennung og Ingeborg fikk fem barn:

Tilla Maria, født 15. november 1849 på Stensrud i Degernes, Johan Petter, født 27. februar 1854 på Knatterød, Tale Andrea, født 3. mars 1856 på Knatterød plads, Maren Bolette, født 1. juli 1858 på Hasledalen og Anne Sophie, født i juli 1961. Hun døde 14 dager gammel den 19. juli 1861 på Knatterudplass..

Ingeborg døde på Hasledalen den 15. september 1862, i en alder av 34 år.

Svennung ble da tvunget til å ta seg arbeid utenfor Varteig. Han var arbeider på Borregaard i 1865. Da var eldstejenta, Tilla Maria, ugift tjenestejente på Tørgrimsby i Skjeberg. Johan Petter var fosterbarn hos Johan

Lok. nr. 1050126 Hasledalen forts:

Jørgensen og Anne Marie Larsdatter på østre Sikkeland, Tale Andrea var barnepike hos Kristian Olsen og Ellen Kristoffersdatter på Sikkeland plass og Maren Bolette var fosterbarn hos Arne Eilertsen og Lovise Borgersdatter på Knatterudfjellet.

Svennung giftet seg i 1881 i Skjeberg kirke med Ellen Marie Jørgensdatter (f. 1841 i Rakkestad).

I 1863 bodde en familie fra Lyngmoen på Hasledalen. Det var Anders Nilsen og Pernille Henriksdatter. Deres ugifte datter Anne Marie bodde hos dem med sin sønn Anders Halvorsen. Den 1. desember 1863 fikk Anne Marie nok et barn, Karen Pauline Jamesdatter. De ble på Haslehaugen kun et par år, for i 1865 var de bosatt på Haugen under Knatterud. (Se ID 1050127).

Anne Marie ble ikke boende lenge på Haugen heller, for den 6. desember 1867 giftet hun seg med Ole Hansen Stål. De bosatte seg i Vaskerstua under Hafslund og fikk barna Hans Marius, Emma og Marie sammen.

Ståla.

Innenfor samme familien var det en drøy håndfull kvinner som brukte Ståla-navnet, og som alle i større eller mindre grad tilbød sine helbredende evner. Karen Pauline fra Hasledalen var nok i ettertid den mest kjente. Hennes ry for blant annet å kunne helbrede reumatiske plager og muskelsykdommer rakk langt ut over Sarpsborg-distriktet. Det sies også at hun kunne stille diagnoser ved å se på spedbarns hender. Selv om det er Karen som i ettertid er mest kjent under tilnavnet Ståla, var det nok moren Anne-Marie som var ”ur-Ståla”. Det sies at Karen trolig hadde mye av sin kunnskap nettopp fra moren. Også Karens biologiske far James Nielsen, var kjent for å ha evner ut over det vanlige, og kunne blant annet stoppe blødninger. I tillegg til mor og datter, var det både Karens halv søster Emma, Karens datter Inga og Karens svigerdatter Constance som tilbød sine helbredende evner under Ståla-navnet. Også andre familiemedlemmer utøvde legekunsten, selv om de aldri nådde Anne Marie og Karens ry.

Hans Hansen (f. ca 1829 i Rakkestad) var husmann med jord på Haslehaugen i 1865. Han var gift med Anne Marie Eilertsdatter (f. ca 1830 i Varteig). To barn bodde hos dem i 1865. Det var Hans sin sønn fra første ekteskap, Hans (f. 1859) og Hans og Anne Maries sønn Edvard (f. 1865). Se mer om denne familien under ID 1050129 Søndre Saga og ID 1053676 Knatterudfjellet.

I 1875 var Hans og Anne-Marie på Søndre Saga med barna Julius (1869) og Maren Hellene (1872). I 1891 bodde de på en plass under Knatterudfjellet.

Tilhørende enkeltminner (0):

Litteratur

Julius Berg innmeldt til Sarpsborg kommune - kulturminneprosjektet 2003-04.

Ola Bergby 2001. Varteig Historielags årstidsskrift Inga 2001, s. 24-49.

Olav Spydevold 1956. Varteig – en liten bygds historie s. 509

Øistein Bøe: Mor og datter Ståla var fra Varteig. Varteig Historielags årstidsskrift 2015, s. 18-23

Folketellinger og kirkebøker